

KORT VERSLAG MONITORINGRESULTATEN GIERZWALUWNESTKASTEN 2011

in de Utrechtse wijk Voordorp

Bedelende jonge spreeuwen in een van de gierzwaluwkasten

December 2011
Tieneke de Groot
Simón Bolívarstraat 89
3573 ZK Utrecht
info@bureaufacet.nl

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond nestkastenproject

Het nestkastenproject is in 2011 het vijfde jaar ingegaan. In 2010 hebben we dankzij de toekenning uit het Leefbaarheidsbudget 15 extra kasten kunnen laten maken in dezelfde vorm en dezelfde houtsoort. Deze zijn verkocht aan Voordorpers en op twee na opgehangen.

In twee gevallen kon ik de achterkant van de huizen niet goed inspecteren. Al met al hangen er nu 52 'oude' kasten en 13 nieuwe kasten in Voordorp, samen 65 kasten.

Tabel 1. Gegevens opgehangen gierzwaluwnestkasten, stand 2010

Aantal kasten per adres	Adressen	
1	27	
2	14	
3	2	
4	1	
Totaal aantal kasten		65

1.2 Weerbeeld in 2011

De lente was extreem droog, zonnig en zacht. In april werd het warmterecord van 2007 geëvenaard. Dan zou je denken dat de gierzwaluwen dit jaar vroeg zouden zijn. Niets is minder waar. Ze werden vermoedelijk tegengehouden door een blokkade van zeer slecht weer in Zuid-Europa. Toen ze er eenmaal waren konden ze (samen met ons) genieten van het fraaie voorjaar en de lange droge periode. Die droogte verdween begin juni, dat uiteindelijk een sombere en natte maand werd. Juli deed het niet veel beter, in deze maand was het bijzonder koel en nat, er viel twee keer zoveel neerslag als gemiddeld in juli!

Dit betekent dat de gierzwaluwen een late start hadden, met in het begin fantastisch weer, maar aan het eind van het broeden brak een lange wisselvallige periode aan. De nesten vlogen dan ook later uit dan vorig jaar. Toen werden de laatste zwaluwen op 23 juli gezien, dit jaar was dat 2 augustus, 10 dagen later!

2. MONITORINGRESULTATEN

2.1 Bezetting van de kasten

In 2011 zijn duidelijk meer nestkasten in gebruik genomen dan de jaren daarvoor, namelijk 26 tegenover 13-19 in 2010 (zie tabel 3). Vooral de spreeuwen zijn aan een opmars bezig. De huismussen hebben zich inmiddels wat meer verspreid over de wijk, hoewel ze toch vooral onder de dakgoten broeden en sporadisch 'uitwijken' naar de kasten. Van meerdere mensen hoor ik dat het ze opvalt dat ze veel meer huismussen op meer plekken horen dan enkele jaren eerder. Blijkbaar is er inmiddels voldoende groen en voldoende nestgelegenheid voor ze in deze nieuwe wijk.

Het gevolg van het grotere gebruik van de nestkasten is dat er ook meer broedsels zijn geweest (zie tabel 2). Ook het aantal gierzwaluwen vertoont een positieve trend, zie verderop.

Tabel 2. Broedsucces drie vogelsoorten in de nestkasten

		2006*	2007**	2008	2009	2010	2011#
	Aantal kasten	13	46	52	52	63	65
Bezoek	Gierzwaluw		1				2
Overnachting	Gierzwaluw					1	2
Broedsucces	Gierzwaluw			1	2	2	3
Broedsucces	Huismus@		5	5	5	5-8	7
Broedsucces	Spreeuw@		2	7	12	8-10	17

Legenda: *officieuze start van het project; **officiële start van het project; # voorlopige stand eind 2011 zonder inspectie van de inhoud van enkele kasten; @ geen rekening is gehouden met meerdere broedsels achter elkaar, dus dit is de minimumstand.

2.2 Broedgevallen gierzwaluwen

In drie kasten hebben dit jaar gierzwaluwen gebroed. Bij twee kasten daarvan zijn daadwerkelijk jongen gezien dan wel gehoord, en in een kast gedroegen de gierzwaluwen zich hetzelfde als het paartje van de kast ernaast waar een jong af en toe naar buiten keek, dus concludeer ik dat ook in die derde kast met succes is gebroed.

ANDREJ SACHAROVSTRAAT 18

In beide kasten (de rechterkast dateert van vorig jaar) hebben dit jaar gierzwaluwen gebroed. In juli vlogen ze 's avonds meerdere keren tegen zonsondergang de kast in en uit. Af en toe lieten ze een begroetingsroepje horen en in de linkerkast zat vanaf eind juli tot 2 augustus een jong in de vliegopening.

AUGUSTO SANDINOSTRAAT 61

In de rechterkast is net als vorig jaar gebroed. Eind juli was er gepiep van jongen te horen.

SIMON BOLIVARSTRAAT 31

In allebei de kasten heeft Mark van Ree een webcam geïnstalleerd. Een spreeuwenkoppel heeft in de bovenste kast gebroed, maar de gierzwaluwen bleven dit jaar weg. Merkwaardig is het wel dat het duo van vorig jaar niet is teruggekeerd.

Tabel 3. Vergelijking bezette nestkasten in 2007 - 2011

Adres	Aantal kasten	Bezet 2007	Bezet 2008	Bezet 2009	Bezet 2010	Bezet# 2011
ASach 18	2			Spr: 1 Gz: 1	Spr: 1 Gz: 1	Spr: 1 Hm: 1 Gz: 2
AS 54	2			Spr: 1		Spr: 1
AS 61	2		Spr: 1	Spr: 1	Gz: 1	Spr: 1 Gz: 2
AS 88	2		Spr: 1		Spr: 1?	Spr: 1
AS 152	1			Spr: 1	Spr: 1?	Spr: 1
AS 206	1				Spr: 1	Spr: 1
ChM 1						Hm: 1
DBG 1	2	Hm: 1	Hm: 1	Hm: 2	Kasten weg	
DBG 3	2	Hm: 2	Hm: 2	Hm: 2	Hm: 2	Hm: 2
DBG 5	1	Hm: 1	Hm: 1		Hm: 1	Hm: 1
DBG 7	1					Spr: 1
DBG 8	1					Spr: 1
DBG 39	2				Hm: 2	Spr: 1
HB 103	1		Hm: 1	Spr: 1	Spr: 1	Spr: 1
Kart 36	2			Hm: 1	Hm: 2?	Spr: 1
Kart 49	1					Spr: 1
Kart 83	2					Hm: 1
Kart 99	2			Spr: 1		
SB 31	2	Spr: 1	Spr: 1	Spr: 1 Gz: 1	Spr: 1 Gz: 1	Spr: 1
SB 47	1		Spr: 1	Spr: 1	Spr: 1	Spr: 1
SB 87-95	4	Spr: 1	Spr: 1 Gz: 1	Spr: 2	Spr: 2x in zelfde kast	Spr: 2
StBi 286	2				stro erin	
StBi 410	2		Spr: 1	Spr: 1	Spr: 1	??
StBi 417	2			Spr: 1	Spr: 1?	
StBi 423	1				stro erin	
Tula 14	2				stro erin	Spr: 1
Tula 19	2		Spr: 1		Hm: 1?	
Tula 23	2					Hm: 1 Gz: 1
Totaal		6 bezet	12 bezet	17 bezet	13 bezet 6 vragen	26 bezet

Legenda: # 2 broedsels in dezelfde kast van dezelfde soort wordt als 1 bezette kast gerekend
 ASach = Andrej Sacharovstraat; AS = Augusto Sandinostraat; DBG = David Ben Goerionstraat; ChM = Chico Mendesstraat; HB = Habib Bourguibastraat; Kart = R.A. Kartinistraat; SB = Simon Bolivarstraat, StBi = Steve Bikostraat; Tula = Tulastraat.

2.3 Overzomeraars

ANDREJ SACHAROVSTRAAT 18

In de linkerkast was evenals in de rechterkast activiteit, maar 's avonds werd er minder in- en uitgevlogen dan in de rechterkast. Vermoedelijk heeft hier een jong paartje overzomerd, zoals vorig jaar in de rechterkast het geval was?!

TULASTRAAT 23

Op 16 en 19 juli mailde de bewoner me dat ze nog voor de vakantie vaak gierzwaluwen rondom de "erker" hadden zien vliegen. "Het leek wel een beetje alsof ze de aanvliegroute aan het oefenen waren. Soms bijna tegen de kast opvliegend. Dit hebben we een paar dagen gezien en daarna eigenlijk geen aandacht meer aan besteed maar ook op vakantie geweest. Na terugkomst hoorden we al snel het kenmerkende gegier van de zwaluwen maar ook gepiep. In eerste instantie nog niet bewust, maar na een dag kwam het besef dat er wel eens gierzwaluwen in de kast zouden kunnen zitten.

(...) Ook is het gepiep van de jongen na enkele dagen opgehouden en hoorden we enkel nog "gegier" uit de kast (en dan met name 's-ochtends erg vroeg (nog donker) en 's-avonds). Ik durf niet te zeggen of de vogels dan nog bij herhaling in- en uit vlogen. Er was wel meer activiteit dan nu het geval is.

We hebben echter wel met zekerheid jongen gehoord (zowel Jennie als ik)."

Op 28 juli heb ik samen met de bewoner, Sander Seure, een gierzwaluw naar binnen zien vliegen in de onderste kast, waarna een roepje volgde. Mede doordat de kasten nog niet van binnen zijn onderzocht is het bij het schrijven van dit verslag nog niet duidelijk of er in de kast daadwerkelijk (met succes) gebroed is. Zelf heb ik de indruk dat het om overzomeraars gaat.

2.4 Zoekers

Op twee verschillende plekken in de wijk hebben gierzwaluwen op meerdere dagen op een kast aangevlogen, aangehaakt en zijn ze de kast in geweest, namelijk in de Habib Bourguibastraat (eigen waarnemingen) en de David Ben Goerionstraat 3.

David Ben Goerionstraat, 30 juni, uit mail van Joep van de Laar: "Zo vanaf 21 uur zag ik steeds 2 gierzwaluwen herhaaldelijk een stuk lager dan vanmiddag overkomen, nota bene ook vlak boven mijn hoofd. Rond 21.30 zag ik een van het koppel aanklampen aan een van de twee kasten aan de achterkant van het huis, waar eerder dit jaar zeker 2 broedsels van de huismus zijn grootgebracht. Na nog een rondje vliegen: jawel.... zo rond 21.45 uur zag ik een exemplaar de kast binnengaan! Geweldig, hier hebben we in deze buurt een paar jaar op gewacht. Het betreft dus een al enige jaren hangende bruine kast, die nu dan kennelijk ontdekt is door zoekenden."

Email 5 juli: "Rond half drie verdween eerst een Gzw in de kast die vorige week ook al werd bezocht, en even later ook een exemplaar in de kast ernaast die nog altijd door mussen wordt bezet. Een volwassen mus die binnenzat werd er uit gebonjourd, met zijn broeders en zusters gingen ze vervolgens een hoop stampij maken. De Gzw van de eerste kast heb ik weer zien vertrekken, het was een kort bezoek, de andere niet; maar dat kan ik makkelijk hebben gemist."

2.5 Broedende gierzwaluwen op 'natuurlijke' plekken in de wijk

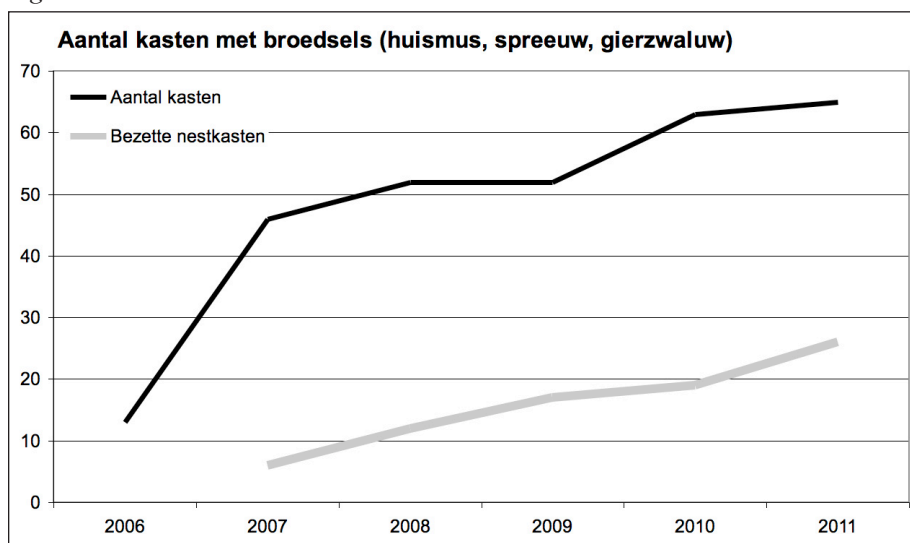
Ik heb maar eenmaal gepost bij de Steve Bikostraat 308 waar in 2008 twee paartjes gierzwaluwen onder de dakgoot hebben gebroed en in 2009 een paartje. Op 4 juli heb ik hier enkele malen een gierzwaluw de dakgoot onder zien schieten om er even later weer uit vandaan te komen. Blijkbaar weer een broedgeval.

3. CONCLUSIE EN SAMENVATTING

Inmiddels hangen er 65 nestkasten in Voordorp, waarvan er minimaal 26 in 2011 in gebruik zijn geweest door broedparen van huismus, spreeuw of gierzwaluw. Niet alle kasten kunnen trouwens geïnspecteerd worden, doordat enkele kasten aan de tuinkant aan de gevel hangen en door hoge schuttingen aan het oog onttrokken worden.

Alle drie de vogelsoorten zijn nog steeds bezig de wijk verder in te trekken. Sinds de eerste kasten hangen in 2006 en het grootste deel is opgehangen in 2007 is een opgaande lijn te zien in het aantal 'bebroede' kasten (zie figuur 1).

Figuur 1. Trend nestkasten 2006-2011

De succesvolle broedsels van de gierzwaluwen van voorgaande jaren hebben dit jaar hun vruchten afgeworpen: zeven kasten zijn in gebruik geweest: in drie is met succes gebroed, in twee is vermoedelijk overzomerd door een paartje, en twee kasten zijn verkend van binnen. Duidelijk is dat de jonge dieren de kasten herkennen als plek waarin genesteld kan worden!

De installatie van de webcams heeft helaas geen leuke beelden van gierzwaluwen opgeleverd. De zwaluwen bleven weg uit de twee kasten.

4. BIJLAGEN

Bijlage 1. Logboek gierzwaluwactiviteiten 2008

Gierzwaluw is afgekort tot 'gz'. S.Bolivar = Simon Bolivarstraat; AS = Augusto Sandinostraat; ASach = Adrej Sacharovstraat en DBG = David Ben Goerionstraat.

Datum	Adres	Activiteit
MEI		
6	S.Bolivar A Sach 18	Ik hoor gegier boven de straat en in deze hoek van de wijk.. Gerard hoort en ziet begin mei gz om zijn huis heen gieren.
9	AS 61	Jos vertelde dat 2 gz de broedende spreuwen proberen te verjagen uit de rechterkast waarin jonge spreuwen zitten. Zonder succes..
10	S Bolivar	2 gz boven Het Groene Dak.
11	SB 87-95	In linkerbovenkast zie ik 1 jong eruit vliegen. In de rechterbovenkast worden de jongen nog gevoerd.
12	SB 87-95	In linkerbovenkast zijn alle spreuwenjongen uitgevlogen.
17	S. Bolivar/AS	Drie gierende gierzwaluwen vliegen rond.
JUNI		
3	AS 61	Om 22.10 uur vloog 1 gz de r.bovenkast in en volgt een begroetingsroep.
3	ASach 18	22.00 uur: er wordt in een van de kasten gegierd. 22.20 uur: 1 gz vliegt l.kast in en wordt begroet. Even later klinkt een roepje uit de r.kast.
27	wijk (deel)	17.00 uur: Boven de wijk bij het A.Sacharovplein vliegt een groep van 20-25 gierzwaluwen hoger in de lucht, een paar gieren en vliegen wat lager. 21.50 uur: 6 gz in ruime omgeving van A.Sacharov.
27	H.Bourgiba	22.00-22.15 uur: Vier gz vliegen gierend aan tegen de dakgoot en de nok plus zijkant van het blok. Ze lijken geen interesse in de nestkast te hebben... Jos en Nelly zagen een gz aanklampen aan de nestkast en dat er een de kast in was gevlogen! (juiste dag weet ik niet)
27	AS 61	22.30 uur: 1 gz in l.kast, begroetingsgroep volgt. 1 gz in r.kast. Daarvoor in beide kasten een in- en uitgevlogen.
30	DBG 3	's Avonds vliegen twee gierzwaluwen aan op een van de kasten. Na eerst aangeklampt te hebben vliegt er 1 in een kast.
JULI		
1	AS 61	22.00-22.35 uur: in r.kast vliegt zo'n zes maal 1 gz erin en eruit. Om 22.35 uur vliegt er voor de laatste maal een in de r.kast. Vlak daarna vliegt in de l.kast 1 gz naar binnen. Geen roepjes te horen.
2	St.Biko 310-320	Gepost tegen schemering. Er vloog 1 gz van het blok vandaan toen ik aankwam. Later dook er 1 gz langs me, maar het was niet zichtbaar waar hij onder de dakgoot verdween.
4	ASach 18 St. Biko ASach 18	21.40 uur: 6 gz in de lucht. 1 gz vliegt in l.kast. 21.41 uur: 1 gz vliegt in r.kast, begroetingsroep volgt. 21.42 uur: 1 gz vliegt uit r.kast. 3 gz vliegen gierend achter elkaar aan in de lucht boven A. Sach 18 21.48 uur: 5 gz boven de school, 3 gz achter elkaar aan laag gierend door de straat en over het blok van St Biko 312. 22.03 uur: 1 gz vliegt onde de dakgoot en er weer uit bij nr. 312. 22.10 uur: 1 gz vliegt in l.kast, roepje volgt; 4 gz in de lucht. 22.13 uur: 1 gz weer uit de l.kast. 22.15 uur: 1 gz vliegt in l.kast; wederom 4 gz in de lucht. 22.22 uur: 2e gz in l.kast, en 1 eruit. 22.25 uur: 1 gz vliegt in r.kast; roepje volgt. 22.28 uur: 2e gz vliegt in l.kast.

5	DBG 3	14.30 uur: 1 gz vliegt in een van de kasten. Even later vliegt een andere gz in de kast ernaast en gooit een huismus eruit!
10	S.Bolivar-wijk AS 61	22.05 uur: 6 gz in de lucht. 22.10 uur: roepje uit een van de kasten. Even later vloog een gz uit een van beide kasten.
15	H.Bourg. AS 61 SB 31	21.40 uur: groep van 2-4 gz vliegt gedurende 5 minuten aan bij de kast. 21.50 uur: 1 gz vliegt in r.kast en 1 min. later eruit. 22.09 uur: 1 gz vliegt in l.kast 22.10 uur: 1 gz vliegt in r.kast. 22.15 uur: lantaarns gaan aan. Geen activiteit meer.
16	Tula 23	Mail van Sander Seure: activiteit van gz bij zijn kasten.
19	ASach 18	21.30-21.35 uur: er vliegen 4 gz foeragerend rond. Ik hoor geen gepiep vanuit de twee kasten.
21	S Bolivar AS 61	21.27 uur: 3 gz boven Het Groene Dak wegcirkelend en gierend. Even later 6 gz langsvliegend bij AS 61 en even gierend. Bij A Sach geen activiteit. 21.44 uur: 1 gz vliegt uit een van de kasten. 21.46 uur: 1 gz vliegt in r.kast 21.48 uur: 2e gz vliegt in r.kast; roepje volgt. 21.49 uur: 1 gz vliegt uit r.kast. 21.58 uur: 2e gz vliegt uit r.kast. 21.58 uur: 1 gz vliegt in l.kast 22.00 uur: 1 gz vliegt uit l.kast 22.04 uur: 1 gz vliegt in l.kast en even later eruit. 22.07 uur: de lantaarns gaan aan en 1 gz vliegt in r.kast 22.09 uur: 2e gz vliegt in r.kast; roepjes volgen. 22.11 uur: 1 gz vliegt in l.kast 22.12 uur: 2e gz vliegt in l.kast; roepjes volgen..
22	AS 61	21.45 uur: 1 gz vliegt in r.kast, na 10 sec. er weer uit 22.02 uur: 1 gz vliegt in r.kast, direct daarna vliegt een tweede een van de kasten in, niet goed gezien in welke 22.03 uur: 2e gz vliegt in r.kast; ik hoor jongen piepen. Tot 22.14 uur niets meer gezien, daarna donker.
26	Tula 23 AS 61	21.30 uur: geen activiteit 21.40 uur: 1 gz vliegt in r.kast 21.47 uur: 2e gz in r.kast 21.50 uur: 1 gz in l.kast 21.54 uur: 2e gz in l.kast, begroetingsroepje volgt.
28	Tula 23	21.38 uur: 1 gz vliegt in de omgeving 21.40 uur: 1 gz vliegt aan op de onderste kast, maar ploft tegen de kast aan (afgeleid door bewoner en mij?). 21.42 uur: 1 gz vliegt nu wel de onderste kast in (wat moeizaam). Zodra hij binnen is verschijnt er een boomvalk die rakelings langs de kast vliegt!
30	ASach 18	21.35 uur: 1 gz vliegt in r.kast 1 jong kijkt uit l.kast; zacht gepiep te horen.
AUG		
1	ASacht18	Nog steeds zit er 1 jonge gz in de vliegopening van de l.kast
2	ASach 18	Idem.
9	Voordorp	Geen gierzwaluwen meer te zien.

